

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1929 kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning
om ökning av riksbankens reservfond.*

I en till bankoutskottet avlåten, den 21 februari 1929 dagtecknad skrivelse hava fullmäktige i riksbanken anfört följande:

»Världskriget förorsakade som bekant djupgående rubbningar i de ekonomiska förhållandena över hela världen. Dessa medförde för riksbankens del bland annat stora svårigheter genom fluktuationerna i de utländska valutakurserna. Banken hade beträffande sin utländska valutapolitik icke fria händer utan var nödgad att rörande densamma taga hänsyn till en del av krigsläget förorsakade in- och utländska förhållanden. Bokföringsvärdet å vissa tillgodohavanden blev under krigsåren närmast av provisorisk karaktär. Jämlikt riksdagens år 1920 gjorda uttalande användes emellertid samtliga reserverade vinstmedel jämte större delen av det bokförda överskottet å bankens rörelse för år 1920 för reglering av det bokförda värdet å riksbankens statspapper, obligationer och utländska fordringar till en närmare överensstämmelse med deras dåvarande läge på den allmänna marknaden. Efter denna reglering ansågo fullmäktige försiktigheten bjuda att vid bestämmande tid efter annan av det bokförda värdet å vissa av bankens utländska tillgodohavanden tillse, att en viss säkerhetsmarginal förefanns. Fullmäktige hade nämligen icke möjlighet att då kunna bedöma i vilken riktning penningväsendet i olika länder skulle komma att utveckla sig. Övuntade situationer kunde när som helst uppstå. Utvecklingen gick sedermera i en sådan riktning, att genom det sätt, varpå ifrågavarande tillgångar bokfördes, en reserv skapades. Denna var behöflig för att stärka bankens ställning samt för att möjliggöra för densamma en större rörelsefrihet i dess alltjämt vanskliga strävan att uppehålla ett fast värde på den svenska valutan.

De senast församlade statsrevisorerna framhöllo i sin berättelse rörande riksbanken, att dess tillgångar i statspapper och obligationer samt utländska valutor i vissa fall redovisats till värden, som vore ganska mycket lägre än gällande kursvärden, vilket särskilt gällde sådana tillgångar, vilka förvärvats vid en tid, då förhållandena på valuta- och räntemarknaderna ännu icke vunnit den stadga, som nu vore rådande. I den mån revisorerna med detta sitt uttalande velat antyda lämpligheten av att ånyo företaga en reglering av kurserna å bankens nämnda tillgångar, dela fullmäktige deras uppfattning.

Vid uppgörande av 1928 års bokslut hade fullmäktige under övervägande att, sedan mera ordnade och stabila förhållanden numera inträtt på penningmarknaden i de flesta stater, med vilka vårt land har handelsutbyte, ånyo företaga en allmän reglering av det bokförda värdet å riksbankens tillgångar av statspapper, obligationer och utländska fordringar. Vid övervägande av

denna fråga ansågo emellertid fullmäktige, att det vid en dylik reglering uppkommande överskottet borde användas till stärkande av bankens ställning genom dess överförande till reservfonden. På grund härav funno sig fullmäktige icke då böra vidtaga en så vittgående åtgärd, som berörde ekonomiska förhållanden för flera år tillbaka, utan hellre dröja därmed och inhämta riksdagens beslut i fråga om reservfondens ökning.

Enligt en beräkning, som fullmäktige låtit verkställa, skulle vid en sådan reglering, avseende ställningen den 31 december 1928, uppstå en behållning av 7 825 609 kronor 2 öre. Det synes fullmäktige lämpligt, att dessa medel, som under en följd av år stått till riksbankens disposition som en säkerhetsreserv, i stort sett även i fortsättningen få en sådan användning, att de stärka bankens ställning samt öka dess förutsättningar att kunna fullgöra sina in- och utländska uppgifter. Ifrågavarande medel hänföra sig icke till inkomster, som uppkommit under något visst, bestämt år, utan hava uppstått på grund av det allmänna läget samt till följd av de omständigheter, som här ovan anförts. Vid sådant förhållande skulle det ej heller vara lämpligt att använda överskottet vid regleringen för att utöka bankens vinst för ett visst år på ett sådant sätt, att dessa medel måhända skulle bliva disponerade för det löpande budgetbehovet.

Fullmäktige erinra om, utöver vad som nu anförts i denna fråga, att riksbankens grundfond icke ökats sedan år 1893 och icke uppgår till mera än femtio miljoner kronor eller det belopp, som är fastställt i 1897 års riksbankslag, samt att riksbankens reservfond icke ökats sedan år 1909, då den uppnådde det minimibelopp på tolv och en halv miljoner kronor, som föreskrives i § 26 av nämnda lag.

Då tillfälle nu erbjuder sig att vidtaga en höjning av riksbankens fonder för tillgodoseende av de ökade krav, som på grund av utvecklingen ställas på riksbanken, utan att statsverket går miste om en beräknad inkomst, anse fullmäktige, att så bör ske.

Beträffande sättet för här ifrågasatta fondering hålla fullmäktige före, att reservfonden bör utökas med sju och en halv miljoner kronor till tjuvu miljoner kronor. Därest riksdagen beslutar i enlighet härmed, kommer riksbankens till riksdagens disposition stående vinst att ökas med 325 609 kronor 2 öre och sålunda, sedan två miljoner kronor av årets riksdag redan avsatts till avbetalningslånefonden, uppgå till 17 708 730 kronor 22 öre.»

För ifrågavarande reglerings genomförande hava fullmäktige hemställt, att bankoutskottet måtte föreslå riksdagen

dels bemyndiga fullmäktige att tillgodoföra bokslutet för år 1928 utöver den vinst, som redovisats i detsamma, det ytterligare belopp, som uppkommer, därest riksbankens ovan omförmälda tillgångar vid ifrågavarande års slut uppskrivas till sådant belopp, som med en försiktig beräkning motsvarar deras marknadsvärde vid nämnda tidpunkt,

dels besluta, att av den sålunda ökade bankovinsten för år 1928 ett belopp av sju och en halv miljoner kronor skall överföras till riksbankens reservfond.

Utskottet. Såsom fullmäktige erinrat, verkställde riksdagens år 1928 församlade revisorer en ingående undersökning av riksbankens tillgångar i statspapper

och obligationer. Revisorerna uttalade i anslutning därtill såsom sin uppfattning, att dessa tillgångar vore redovisade till värden, som syntes vara fullt betryggande. I vissa fall låge emellertid redovisningsvärdet ganska mycket lägre än gällande kursvärde. Särskilt gällde detta sådana tillgångar, vilka förvärvats vid en tid, då förhållandena på valuta- och räntemarknaderna ännu icke vunnit den stadga, som nu vore rådande. Ehuru det sålunda förefintliga övervärdet, i den mån dessa tillgångar försåldes, framkomme i form av ökad bankvinst, hade revisorerna likväl velat för riksdagen omförmåla vad de därutinnan iakttagit.

Enligt vad fullmäktige i den nu föreliggande skrivelsen meddelat, skulle vid en allmän reglering av det bokförda värdet av riksbankens tillgångar av statspapper, obligationer och utländska fordringar, avseende ställningen den 31 december 1928, uppstå ett överskott av 7 825 609 kronor 2 öre. Fullmäktige hålla före, att det sålunda förefintliga överskottet, vilket under en följd av år stått till riksbankens disposition såsom en säkerhetsreserv, icke borde i form av vinstmedel tillgodoföras statsbudgeten, utan förorda i stället, att av överskottet ett belopp av 7 500 000 kronor användes för ökning av riksbankens reservfond; återstoden skulle jämte övriga tillgängliga vinstmedel stå till riksdagens förfogande.

Även utskottet är av den uppfattningen, att en reglering av bokföringsvärdena å riksbankens här ifrågavarande tillgångar bör genomföras, varigenom nämnda värden komme att närmare överensstämma med rådande marknadsvärden. Vidkommande det sätt, på vilket denna reglering bör verkställas, har utskottet icke något att erinra mot att, såsom fullmäktige föreslagit, bokslutet för år 1928 tillgodoföres det belopp, som skulle uppkomma, därest tillgångarna efter en försiktig beräkning uppskreves så, att desamma närmare anslöte sig till de vid slutet av berörda år gällande värdena. I avseende å dispositionen av de genom den ifrågasatta uppskrivningen tillgängliga vinstmedlen vill utskottet ansluta sig till fullmäktiges förslag, att ett belopp av 7 500 000 kronor överföres till riksbankens reservfond. En sådan åtgärd skulle givetvis vara ägnad att stärka riksbankens fondställning. Att en dylik förstärkning är önskvärd torde framgå därav, att bankens grundfond alltjämt uppgår till samma belopp som år 1893, nämligen 50 miljoner kronor, samt att dess reservfond icke ökats sedan år 1909, då den fastställdes till 12 500 000 kronor.

Återstoden av de genom den föreslagna regleringen uppkomna vinstmedlen eller 325 609 kronor 2 öre synes lämpligen böra avsättas för framtida disposition.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må

a) bemyndiga fullmäktige i riksbanken att tillgodoföra bokslutet för år 1928 — utöver den vinst, som redovisas i detsamma — det ytterligare belopp, som uppkommer, därest riksbankens tillgångar av statspapper, obligationer och utländska fordringar vid ifrågavarande års slut bokföras till sådant belopp, som med en försiktig beräkning motsvarar deras marknadsvärde vid nämnda tidpunkt; samt

b) besluta, att av den sålunda ökade bankovinsten för år 1928 ett belopp av 7 500 000 kronor skall överföras till riksbankens reservfond.

Stockholm den 16 maj 1929.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm*, *Petersson* i Olovstorp, *Lindley, Ström, Johansson* i Friggeråker*, *Andersson* i Hedsta och *Bjurström**;

från andra kammaren: herrar *Winkler, Borggren, Bäcklund, Ryberg, Lovén, Svensson* i Betingetorp, *Leffler* och *Johansson* i Edsbyn*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Bäcklund*.